

การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสู่การเป็นแบบปฏิบัติ
การที่เป็นเลิศของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21

A STUDY OF CREATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS
FOR BEING THE BEST PRACTICE OF THE SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 21

พนายุทธ เชยบาล^{1,*} และ อัจฉรา หนูยศ²
Panayuth Choeybal^{1,*}, and Atchara Nooyod²

¹ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

² โรงเรียนปาดคาคดพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

¹ Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University

² Pakkhat Pittayakom School, the Secondary Educational Service Area Office 21

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัด 2) ศึกษาแบบปฏิบัติการที่เป็นเลิศ และ 3) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้สัมภาษณ์และผู้ตอบแบบสอบถาม เป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 เป็นผู้ยืนยันองค์ประกอบ ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาธิการจังหวัด และศึกษานิเทศก์ กลุ่มที่ 2 เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาแบบปฏิบัติการที่เป็นเลิศจากผู้บริหารสถานศึกษา ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มที่ 3 เป็นครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 21 จำนวน 325 คนโดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบ มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่น .988 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

* ผู้ประสานงาน: พนายุทธ เชยบาล

อีเมลล์: choeybal@yahoo.com

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา มี 3 องค์ประกอบ 31 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย องค์ประกอบการมีวิสัยทัศน์มีจำนวน 12 ตัวชี้วัดองค์ประกอบการมีความยืดหยุ่นมีจำนวน 8 ตัวชี้วัด และองค์ประกอบการมีความคิดสร้างสรรค์มีจำนวน 11 ตัวชี้วัด
2. การศึกษาแบบปฏิบัติที่เป็นเลิศได้องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 เพิ่มอีก 1 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านการปฏิบัติสู่เป้าหมาย และมีจำนวน 9 ตัวชี้วัด
3. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, แบบปฏิบัติที่เป็นเลิศ, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research was mixed methods research. The purposes of this research were 1) to study the components and indicators, 2) to study the best practice, and 3) to study the creative leadership of school administrators under the Office of Secondary Educational Service Area 21. There were experts, interviewees, and samples. They were divided into 3 groups. Group 1 was educational administrators, school administrators, provincial educators, and educational supervisors who verified the components and indicators. Group 2 was school administrators who were the best practice in creative leadership. They came from purposive selection to take an in-depth interview. Group 3 was the sample of 325 teachers under the Office of Secondary Educational Service Area 21 from stratified random sampling. The instrument was a 5-rating-scale questionnaire with .988 reliabilities. The content analysis and statistics including frequency distribution, percentage, mean, and standard deviation were used for data analysis.

The results of the research showed that:

1. The components of creative leadership of school administrators had 3 components and 31 indicators consisting of 12 indicators of the vision, 8 indicators of the flexibility and 11 indicators of the creativity components.

2. The best practice study was one additional component of the creative leadership of the school administrators; the implementation of the target which had 9 indicators.

3. The creative leadership of school administrators under the Office of Secondary Educational Service Area 21 was at a high level.

Keywords: Creative leadership, Best practice, School administrator

บทนำ

ปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จากการเติบโตของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ ทำให้สังคมกลายเป็นโลกแห่งข้อมูลข่าวสาร โครงสร้างของสังคมเปลี่ยนไป ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคคลด้านวัฒนธรรม ด้านค่านิยมและความเชื่อแนวทางการดำเนินชีวิตความต้องการของบุคคลรวมไปถึงระดับการศึกษาซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ผลักดันให้ผู้บริหารองค์กรในปัจจุบันต้องเตรียมตัวรับมือและเตรียมความพร้อมให้สามารถบริหารจัดการและดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบันและอนาคตได้ ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางของการพัฒนาประเทศ สู่ความสมดุลและยั่งยืน โดยยึดหลัก “ปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้เทคโนโลยีนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560: 1-2) จากยุทธศาสตร์การพัฒนาคอนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนนั้น จะเห็นได้ว่าได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาที่บูรณาการร่วมกับหลักแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ ผู้บริหารจึงเป็นบุคคลสำคัญที่จะสร้างพลังขับเคลื่อนองค์กรและสังคมสู่การเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่ที่มีลักษณะเป็นพลวัต มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นทุกองค์กรจำเป็นต้องมี

ผู้บริหารที่มีศักยภาพสูง มีคุณลักษณะที่เหมาะสมและมีพลังที่จะขับเคลื่อนองค์กรให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดี และสามารถนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จ เมื่อทุกองค์กรมีประสิทธิภาพ ก็จะทำให้สังคมโดยรวมสามารถก้าวทันและเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ได้เป็นอย่างดี นำมาซึ่งความสุขความเจริญในทุกภาคส่วนของสังคม ดังนั้นการสร้างผู้นำที่มีความสามารถและมีพลังที่จะขับเคลื่อนองค์กรสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งจำเป็นในโลกยุคใหม่นี้ เพราะผู้นำคือผู้ที่สามารถนำผู้อื่นให้ก้าวไปข้างหน้าสู่จุดมุ่งหมายตามที่ตั้งใจไว้ โดยใช้ศักยภาพของความเป็นผู้นำที่มีอยู่ทั้งในด้านสถานภาพ ความสามารถ อิทธิพล ชีวิต และพฤติกรรม เพื่อส่งผลให้สามารถกำหนดทิศทางให้บุคคลที่ติดตามมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน ฉะนั้นผู้นำ จึงมีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อการนำองค์กรหรือบุคคลไปสู่ความสำเร็จ มีความสามารถในการใช้อิทธิพลของตนเองหรือของตำแหน่งที่จะทำให้บุคคลอื่นยอมปฏิบัติตาม เพื่อบรรลุเป้าหมายและได้มาซึ่งสิ่งที่ปรารถนา ร่วมกัน (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, 2546: 10) ซึ่งภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นคุณลักษณะที่สำคัญในยุคปัจจุบันและอนาคตของทุก ๆ องค์กรจากความเปลี่ยนแปลงทางสภาพสังคม เศรษฐกิจและทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมซึ่งการนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้นั้นจึงต้องมีการแก้ไขปัญหาที่จะเข้ามากระทบหรือเป็นการมองหาโอกาสที่องค์กรจะได้รับ เพื่อสร้างความเป็นผู้นำขององค์กรเอาไว้ ล้วนต้องอาศัยความสร้างสรรค์เพื่อผลักดันให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ (จักรกฤษณ์ โทดาพล, 2556: 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสถานศึกษาในความรับผิดชอบจำนวน 56 แห่ง ดำเนินการจัดการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนต้นถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย 17 อำเภอ ได้แก่ อำเภอศรีเชียงใหม่ อำเภอน้ำขุ่น อำเภอศรีนคร อำเภอโพธิ์ตาก อำเภอสังคม อำเภอเมืองหนองคาย อำเภอเฝ้าไร่ อำเภอโพนพิสัย อำเภอรัตนวาปี อำเภอเมืองบึงกาฬ อำเภอเซกา อำเภอโซ่พิสัย อำเภอพรเจริญ อำเภอปากคาด อำเภอบึงโขงหลง อำเภอศรีวิไล และ อำเภอบุงคล้า จากผลการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่าครูมีอัตรากำลังน้อย ไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ครูทั้งยังต้องปฏิบัติงานในด้านอื่น ๆ ที่ผู้บริหารมอบหมาย ได้แก่ งานวิชาการ งานธุรการ งานบุคคล งานกิจการนักเรียน งานงบประมาณ งานอาคารสถานที่และงานนโยบายต่าง ๆ ทำให้ครูปฏิบัติหน้าที่ไม่เต็มศักยภาพเนื่องจากต้องปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหาร ประกอบกับบรรยากาศในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีการติดต่อประสานงานกัน ทำให้

การปฏิบัติงานเกิดความล่าช้าขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ดังนั้นการเสริมสร้างความคิด จิตใจ และคุณธรรมอันพึงประสงค์ให้แก่บุคลากรในโรงเรียนสิ่งสำคัญจะประกอบด้วย การรวมตัวของคน เป้าหมายขององค์กร ขอบเขตขององค์กร โครงสร้างขององค์กร และระบบของการปฏิบัติงาน (จารุวรรณ สิทธิโชค, 2555: 27) บรรยากาศเดิม ๆ ที่ไม่ได้รับการแก้ไขจากผู้บริหาร การไม่ได้รับความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ทำให้ครูส่วนใหญ่ต้องการย้ายสถานที่ทำงาน ส่งผลให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนครูบ่อย ๆ ทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่ต่อเนื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำ ทำให้เกิดผลเสียต่อการบริหารจัดการของโรงเรียนเป็นอย่างมาก ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะเป็นสิ่งที่สร้างความแตกต่างของการเปลี่ยนแปลงนั้น โดยว่าผู้นำหรือผู้บริหารเป็นบุคคลหลักที่จะต้องรับผิดชอบต่อบรรยากาศที่เกิดขึ้นดังนั้นภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการสร้างบรรยากาศที่ดีของโรงเรียน (กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์, 2555: 10)

จากสภาพความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว จึงทำให้เกิดความสนใจในการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 เพื่อนำผลการวิจัยที่เป็นแนวทาง และเป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เกิดการบริหารที่ประสบความสำเร็จมีประสิทธิภาพ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์อันสูงสุดต่อการศึกษาต่อไป

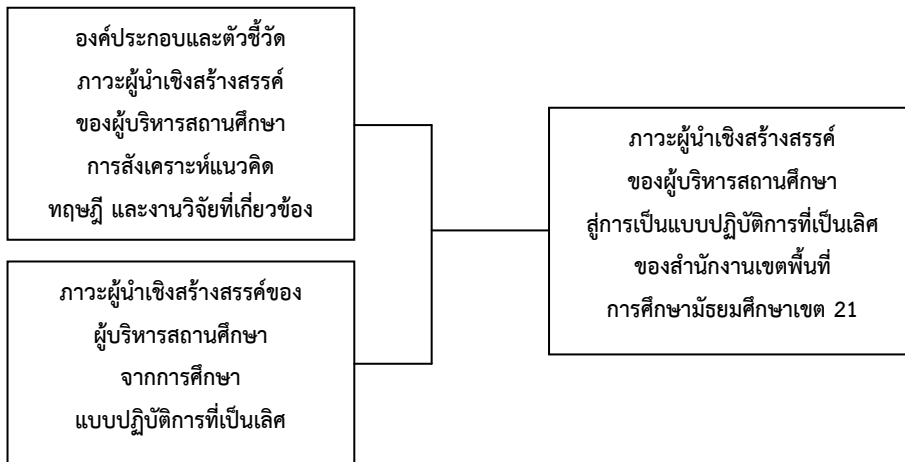
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาแบบปฏิบัติการที่เป็นเลิศภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21
3. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์กรของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการศึกษาเอกสาร ทฤษฎีงานวิจัย

ที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก สัมภาษณ์แนวความคิดและทฤษฎีของนักวิชาการทางการบริหาร แล้วนำมาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) และระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Method) โดยแบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

1. **ขั้นตอนดำเนินการ** ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ร่วมกับการสังเคราะห์แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการต่าง ๆ เกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา แล้วจัดทำเป็นร่างแบบยืนยันความเหมาะสมขององค์ประกอบ และตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา แล้วนำแบบยืนยันที่สร้างขึ้นตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนพิจารณาให้คำแนะนำแก้ไข แล้วจึงตรวจสอบความ

เหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ต่อไปนี้

1.1 มีประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารการศึกษา อย่างน้อย 10 ปี

1.2 สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และ

1.3 ผลงานดีเด่นเชิงประจักษ์เกี่ยวกับภาวะผู้นำเช่น เคยได้รับรางวัลหรือมีผลงานวิจัยและผลงานวิชาการเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามที่คุณเชี่ยวชาญ แล้วจึงนำไปสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้องค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 1 นี้ เป็นแบบยืนยันองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พิจารณาเพื่อยืนยันองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยจัดส่งแบบยืนยันองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ให้กับผู้เชี่ยวชาญ และติดต่อรับแบบยืนยันคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบยืนยันที่ได้รับคืนอีกครั้ง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยนำแบบยืนยันของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละโดยกำหนดเกณฑ์การประเมินยืนยันของผู้เชี่ยวชาญที่เห็นด้วย ร้อยละ 50 ขึ้นไป ถือว่าองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาใช้ได้

ระยะที่ 2 ศึกษาแบบปฏิบัติการที่เป็นเลิศของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

1. ขั้นตอนดำเนินการ การศึกษาในระยะที่ 2 ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) ศึกษาแบบปฏิบัติการที่เป็นเลิศของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก

(In-depth Interview) ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ที่เป็นแบบปฏิบัติการที่เป็นเลิศด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 3 คน ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ต่อไปนี้

1.1 เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป

1.2 สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา

1.3 มีผลงานดีเด่นเชิงประจักษ์เกี่ยวกับภาวะผู้นำ เช่น เคยได้รับรางวัลหรือมี ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

2. เครื่องมือในการวิจัย เครื่องมือในการวิจัยในระยะที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบ ไม่มีโครงสร้างตายตัว (Unstructured Interview) โดยผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถามหลักไว้ ส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งสามารถตั้งคำถามขึ้นในระหว่างการทำสัมภาษณ์ ซึ่งมี ประเด็นเนื้อหาในการสัมภาษณ์ ดังนี้

2.1 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา 3 ด้าน ได้แก่ การมี ทัศนคติ การมีความยืดหยุ่น และการมีความคิดสร้างสรรค์

2.2 นำประเด็นที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูล ที่ได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 นำมาเป็นข้อมูลในการสร้างแบบ สอบถามในระยะที่ 3 ต่อไป

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ที่เป็นแบบ ปฏิบัติการที่เป็นเลิศโดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำไปจำแนกข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ตามประเด็น เอกสารที่เกี่ยวข้อง วิธีการศึกษา ขอบเขตการวิจัย วัตถุประสงค์ และข้อค้นพบที่สำคัญ เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 และนำข้อมูลที่วิเคราะห์แล้วไปสร้างแบบสอบถาม

ระยะที่ 3 ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

การวิจัยในระยะที่ 3 ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Method) โดยผู้วิจัยนำข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ที่เป็นแบบปฏิบัติการที่เป็นเลิศด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ในระยะที่ 1 และ ระยะที่ 2 มาเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถามโดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ปีการศึกษา 2563 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2,130 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 จำนวน 325 คน จากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นชั้น (Strata)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ที่มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .988 โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นการสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ การมีความยืดหยุ่น การมีความคิดสร้างสรรค์ และการปฏิบัติสู่เป้าหมาย มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ในการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน โดยใช้วิธีแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

3.2 การวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ เพื่อแปลความหมายดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 121)

ค่าเฉลี่ย	ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา
4.51 – 5.00	ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมากที่สุด
3.51 – 4.50	ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก
2.51 – 3.50	ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง
1.51 – 2.50	ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับน้อย
1.00 – 1.50	ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 พบว่า

1. จากการศึกษารายบุคคล และตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า องค์กรประกอบ และตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มาจากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการต่าง ๆ ได้รับการยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญว่าใช้ได้ ร้อยละ 100.00 ทุองค์กรประกอบ และตัวชี้วัด จำนวน 3 องค์กรประกอบ 31 ตัวชี้วัด ดังนี้

- 1.1 องค์กรประกอบการมีวิสัยทัศน์มีจำนวน 12 ตัวชี้วัด
- 1.2 องค์กรประกอบการมีความยืดหยุ่นมีจำนวน 8 ตัวชี้วัด
- 1.3 องค์กรประกอบการมีความคิดสร้างสรรค์มีจำนวน 11 ตัวชี้วัด

2. จากการศึกษาแบบปฏิบัติการที่เป็นเลิศด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ได้ข้อค้นพบที่สำคัญ

เพิ่มเติมเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา คือ องค์ประกอบการปฏิบัติสู่เป้าหมาย ซึ่งมีตัวชี้วัด 9 ตัวชี้วัด ดังนี้

ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษา มีความมุ่งมั่นและริเริ่มพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ตัวชี้วัดที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษา มีการสนับสนุนและช่วยเหลือครูและบุคลากร ในสถานศึกษาให้สามารถพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่ดีขึ้น

ตัวชี้วัดที่ 3 ผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและมีความเป็นไปได้ในการพัฒนาสถานศึกษา

ตัวชี้วัดที่ 4 ผู้บริหารสถานศึกษา มองเห็นโอกาสการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเชี่ยวชาญของตน

ตัวชี้วัดที่ 5 ผู้บริหารสถานศึกษา ใช้เวลาในการจัดการกับการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัดที่ 6 ผู้บริหารสถานศึกษา มีการสร้างทางเลือกที่หลากหลายเพื่อพัฒนาสถานศึกษา

ตัวชี้วัดที่ 7 ผู้บริหารสถานศึกษา มีความคิดเชิงบวกเกี่ยวกับเป้าหมายในการพัฒนาสถานศึกษา

ตัวชี้วัดที่ 8 ผู้บริหารสถานศึกษา มีการตรวจสอบและติดตามผลการประเมิน ทุกครั้งและนำผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นมาใช้ประโยชน์อย่างได้ผล

ตัวชี้วัดที่ 9 ผู้บริหารสถานศึกษา มีความมุ่งหวังที่จะพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ ตามหลักสูตรและสอดคล้องกับท้องถิ่น

3. จากการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 325 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 74.46) ส่วนมาก มีอายุอยู่ระหว่าง 30-40 ปี (ร้อยละ 40.92) ส่วนใหญ่มีระดับ การศึกษาปริญญาตรี (ร้อยละ 63.08) ส่วนมากมีประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษาอยู่ใน ช่วงน้อยกว่า 5 ปี (ร้อยละ 50.77) และอยู่ในสถานศึกษาขนาดเล็ก (ร้อยละ 29.54) มีข้อค้นพบดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของ
ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. การมีวิสัยทัศน์	4.10	0.54	มาก
2. การมีความยืดหยุ่น	4.12	0.58	มาก
3. การมีความคิดสร้างสรรค์	4.06	0.59	มาก
4. การปฏิบัติสู่เป้าหมาย	4.18	0.45	มาก
โดยรวม	4.12	0.54	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยการปฏิบัติสู่เป้าหมาย ($\bar{X} = 4.18$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นการมีความยืดหยุ่น ($\bar{X} = 4.12$) การมีวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 4.10$) และการมีความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 3.97$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มีข้อค้นพบที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า มี 3 องค์ประกอบหลัก และ 31 ตัวบ่งชี้ คือ 1) องค์ประกอบการมีวิสัยทัศน์ มีจำนวน 8 ตัวชี้วัด 2) องค์ประกอบการมีความยืดหยุ่น มีจำนวน 12 ตัวชี้วัด และ 3) องค์ประกอบการมีความคิดสร้างสรรค์ มีจำนวน 11 ตัวชี้วัด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าเป็นกลไกที่มีความสำคัญและมีพลังยิ่งที่ทำให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงขึ้น โดยผู้บริหารซึ่งมีภารกิจหลักในการบริหารจัดการเรียนรู้ และในอนาคตจะต้องเปิดกว้างสู่การเรียนรู้ใหม่ จะต้องพยายามยกระดับมาตรฐานการทำงานของครูบุคลากรด้วยกัน โดยการส่งเสริมให้บุคลากรเปลี่ยนแนวคิด เกิดความรู้ใหม่ ๆ การศึกษาค้นคว้าความรู้ใหม่ ๆ ให้สามารถดึงศักยภาพที่มีในตัวเองออกมาหรือแม้แต่

การศึกษาเพื่อพัฒนาตัวเองในด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไปสู่จุดเน้น พัฒนาศักยภาพของ ผู้เรียนให้เป็นคนที่รู้จักคิดวิเคราะห์รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วย ตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นสุข ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นคุณลักษณะของผู้บริหารที่แสดงถึงความสามารถเชิงสร้างสรรค์ในด้านการมีวิสัยทัศน์ การมีจินตนาการ การมีแรงจูงใจ ความยืดหยุ่น ความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ และการปฏิบัติสู่เป้าหมาย จึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความจำเป็นต้องพัฒนาซึ่ง คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ทั้ง 3 องค์ประกอบ ดังที่ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน (2554: 10) กล่าวว่า ผู้นำ จะต้องมีความรู้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อย่างมีความรับผิดชอบตลอดเวลาและที่สำคัญ จะต้องเปลี่ยนกระบวนการทัศนคติใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จทั้งในด้านผลผลิตและผลสัมฤทธิ์ ของงานซึ่งสอดคล้องกับกิตติ์กาญจน์ ปฏิพันธ์ (2555: 20) ที่ได้กล่าวถึง ภาวะผู้นำเชิง สร้างสรรค์ว่าเป็นการตอบสนองเชิงจินตนาการ และการนำบุคคลอื่น ๆ ด้วยแนวทาง ใหม่ ๆ หรือวิธีการใหม่ ๆ อย่าง ทำหายและมีความยืดหยุ่น ที่สำคัญภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ยังเป็น ผู้สร้างบรรยากาศเพื่อก่อให้เกิดการริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ และสนับสนุนให้ผู้อื่นได้มีความคิดสร้างสรรค์ เช่นเดียวกับ สเติร์นเบิร์ก และลูบาร์ท (Sternberg & Lubart, 1993: 7-15) ที่ได้ศึกษา ทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ พบว่า 1) ต้องมีกระบวนการทางปัญญา มีความคิดหรือ แนวทาง มีความสามารถในการใช้เหตุผลในการวิเคราะห์ข้อดีข้อเสีย ใช้ไหวพริบ 2) ความรู้ มี ความรอบรู้และมีข้อมูลในเรื่องต่าง ๆ 4) บุคลิกภาพ มองภาพลักษณ์ตัวเองในทางที่ดี มีความ มั่นใจในตนเองในการที่จะรับมือกับข้อวิพากษ์วิจารณ์ของผู้อื่น และ 5) แรงจูงใจในการทำงาน สามารถทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และ บีเอช (Biech, 1996: 7-8) ที่ได้สรุปว่าองค์ประกอบ ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ต้องประกอบด้วย 4 ประการ คือ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ที่เป็น รูปธรรม 2) การตรวจสอบความเข้าใจในวิสัยทัศน์ที่ตรงกัน 3) การผสมผสาน เป้าหมายของ ตนกับองค์ประกอบต่าง ๆ และ 4) การประยุกต์ แนวคิดต่าง ๆ หรือประสบการณ์ในการ ทำงานที่ทำให้ประสบความสำเร็จมาใช้ในการปฏิบัติงาน

2. ผลจากการศึกษาแบบปฏิบัติการที่เป็นเลิศของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ได้องค์ประกอบที่สำคัญ เพิ่มเติม คือ องค์ประกอบด้านการปฏิบัติสู่เป้าหมาย มีจำนวน 9 ตัวชี้วัด อาจเป็นเพราะว่า การกำหนดเป้าหมายที่ต้องการของผู้บริหาร ถือเป็นตัวชี้ทางในอนาคตที่จะทำให้ประสบ

ผลสำเร็จ ซึ่งรวมถึงภารกิจ ความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ เป้าประสงค์ และกำหนดเวลาสิ้นสุด เป้าหมายจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถกำหนดแนวทางการปฏิบัติสำหรับตนเองและบุคลากร ในสถานศึกษาได้ชัดเจน ทั้งในแง่ของบุคคลและองค์กร สามารถเข้าใจได้ว่าควรทำอะไร อย่างไร เพื่อที่จะบรรลุผลสำเร็จได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในสภาพการปฏิบัติงานให้บรรลุผล สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัย การทำงานร่วมกันของ บุคลากรหลายฝ่าย โดยให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีมอยู่ในลำดับแรก ๆ มีการสร้าง บรรยากาศที่ดีในการทำงาน และพบปะสังสรรค์กับเพื่อนร่วมงานตามสมควร เพื่อสร้างความ สนิทสนมคุ้นเคยและความเข้าใจที่ดีต่อกัน จึงเป็นบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา และ สมาชิกทีมงานที่จะร่วมมือร่วมใจกันรักษาบรรยากาศที่ดีเช่นนี้ให้คงอยู่ตลอดไป เพื่อความ สำเร็จในการบริหารงานให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับที่ชาลเลย์ (Shalley, 1991: 179-185) ได้พบว่า การให้ข้อมูลป้อนกลับจากกระบวนการตั้งเป้าหมาย เชิงสร้างสรรค์สามารถเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการ ตั้งเป้าหมายเชิงสร้างสรรค์ที่ทำหายจะช่วยให้เกิดพฤติกรรมสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นได้ดี โดยแต่ละ บุคคลต้องมุ่งมั่นและพยายามทำให้เกิดสิ่งใหม่ๆ และมีความเหมาะสม สอดคล้องกับที่ คาร์สัน และคาร์สัน (Carson & Carson, 1993: 36-45) ได้ศึกษาการจัดการส่งเสริม ความคิดสร้างสรรค์โดยผ่านการตั้งเป้าหมายเชิงสร้างสรรค์ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มที่ ตั้งเป้าหมายเชิงสร้างสรรค์ จะมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์มากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ตั้งเป้าหมาย เชิงสร้างสรรค์และการได้รับข้อมูลป้อนกลับจากกระบวนการตั้งเป้าหมายนี้เองสามารถทำให้ งานบรรลุสู่เป้าหมายได้เป็นอย่างดี และสอดคล้องกับที่ ล็อกค์ และคณะ (Lock et al., 1991: 179) ได้ศึกษาและพบว่าเทคนิค การตั้งเป้าหมายเป็นวิธีที่ดีมีประสิทธิภาพ ในการ ช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ปรับปรุงผลงานให้ดีขึ้น ที่กล่าวว่า “งานวิจัยส่วนมากพบว่า การตั้งเป้าหมายสามารถเพิ่มผลงานได้ ซึ่งบุคคลนั้นต้องยอมรับเป้าหมายที่เจาะจง เป้าหมาย ที่ยากหรือท้าทาย และได้รับข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับงานที่ทำนั้น” โดยเฉพาะเป้าหมาย ที่สร้างสรรค์จะเอื้อประโยชน์ต่อการโน้มน้าวบุคคลให้กระทำผลงานที่สร้างสรรค์อย่าง น่าพอใจ

3. ผลการศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21อยู่ในระดับมากทั้งโดยรวมและรายด้าน ทุกด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดอบรม ประชุมสัมมนาผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด ให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหาร

สถานศึกษาให้สอดคล้องกับแนวนโยบายเน้นการปฏิบัติงานเชิงบูรณาการ มีการกระจายอำนาจและบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลมีการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา ที่มีคุณภาพมาตรฐาน และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และได้ให้ความสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและทุ่มเทในการทำงาน รวมทั้งมีความบริสุทธิ์ใจในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับที่แอสชและเพอร์แซลล์ (Ash & Persall, 2000: 1-13) ได้พัฒนาทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐาน ความเชื่อที่ว่า “ในโรงเรียนหนึ่งอาจมีผู้นำ ได้หลายคน ซึ่งแสดงบทบาทการใช้ภาวะผู้นำในลักษณะต่าง ๆ มากมายบทบาทภาวะผู้นำจึงมิได้จำเพาะเจาะจงแต่ผู้บริหารเท่านั้น” แต่หน้าที่ของผู้บริหาร คือการสร้างโอกาสการเรียนรู้ให้แก่ครู อาจารย์และบุคลากรต่าง ๆ เพื่อเป็นช่องทางให้คนเหล่านี้ได้พัฒนาตนเองเข้าสู่การเป็นผู้นำที่สร้างสรรค์ สอดคล้องกับที่ ธีระ รุญเจริญ (2554: 106-107) กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำแบบสร้างสรรค์ เป็นแนวคิดที่อยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า โรงเรียนหนึ่งอาจมีผู้นำได้หลายคน ซึ่งแสดงบทบาทการใช้ภาวะผู้นำในลักษณะต่าง ๆ มากมาย บทบาทภาวะผู้นำจึงมิได้จำเพาะเจาะจงแต่ผู้บริหารเท่านั้น แต่หน้าที่ของผู้บริหารคือ การสร้างโอกาสการเรียนรู้ให้แก่ ครู อาจารย์ และบุคลากรต่าง ๆ เพื่อเป็นช่องทางให้คนเหล่านี้ได้พัฒนาตนเองเข้าสู่การเป็นผู้นำที่สร้างสรรค์ และสอดคล้องกับที่กิตติ์กาญจน์ ปฏิพันธ์ (2555: 20) ได้นำเสนอแนวคิดที่ว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นการตอบสนองเชิงจินตนาการ และการนำบุคคลอื่น ๆ ด้วยแนวทางใหม่ ๆ หรือวิธีการใหม่ ๆ อย่างท้าทาย และมีความยืดหยุ่น ที่สำคัญภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ยังเป็นผู้สร้างสภาพแวดล้อม เพื่อก่อให้เกิดการริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ และสนับสนุนให้ผู้อื่นได้มีความคิดสร้างสรรค์

ผลการศึกษาที่พบสอดคล้องกับที่ สุภาพ ฤทธิ์บำรุง (2556) ได้ทำการศึกษา ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 พบว่า มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์โดยรวมอยู่ในระดับ “มาก” และรายด้านอยู่ในระดับ “มาก” ทุกด้าน สอดคล้องกับที่ กฤษพล อัมระนันท์ (2559) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแม่วงก์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มณฑา ศิริวงษ์ (2559) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษานครนายก พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับ “มาก” ทุกด้าน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า พฤติกรรมการแสดงออกในด้านการมีความคิดสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เมื่อเรียงลำดับกับประเด็นอื่น ๆ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ควรได้รับการพัฒนาในด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ โดยเฉพาะการมีความคิดริเริ่มและสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารและส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียนโดยอาศัยเทคโนโลยีและสารสนเทศที่ทันสมัยได้อย่างชำนาญ ผู้บริหารสถานศึกษา มีการส่งเสริมบรรยากาศแห่งการค้นคว้า การประดิษฐ์คิดค้นการทดลอง และ กล้าคิด กล้าทำ ในสิ่งใหม่ มีทักษะการตัดสินใจที่รอบคอบ

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 อยู่ในระดับมาก ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดทำยุทธศาสตร์การอบรมเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ตระหนักถึงความสำคัญของตัวแปรภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 4 ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาและปรับปรุงตนเองทั้งในด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการมียืดหยุ่น ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ และด้านการปฏิบัติสู่เป้าหมายตลอดจนส่งเสริม รวมถึงสนับสนุน ให้บุคลากรในโรงเรียนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มกำลังความรู้ ความสามารถ และร่วมกันทำงานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย เห็นผลเป็นรูปธรรมชัดเจน และมีการพัฒนาให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กฤษพล อัมระนันท์. (2559). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอแม่วังค์ สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

- กิตติ์กาญจน์ ปฏิพันธ์. (2555). **โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จารุวรรณ สิทธิโชค. (2555). **บรรยากาศองค์การของโรงเรียนในเครือข่ายการศึกษาวังจันทร์สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จักรกฤษณ์ โปตาพล. (2556). **ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคามมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธีระ รุณเจริญ. (2554). **กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ไพฑูรย์ สีนารัตน์. (2554). **ผู้นำเชิงสร้างสรรค์: กระบวนทัศน์ใหม่และผู้นำใหม่ทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มณฑา ศิริวงษ์. (2559). **ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูอำเภอองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)**. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุภาพ ฤทธิ์บำรุง. (2556). **ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 30**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2546). **พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

- Ash, C., & Persall, J. M. (2000). The principals as chief learning officer: Developing teacher leaders. **Journal of the National Association of Secondary Schools Principals**, 84(616), 1-13.
- Biech, E. (1996). **Creativity & innovation: The ASTD trainer's sourcebook**. New York: McGraw-Hill.
- Carson, P. P., & Carson K. D. (1993). Managing creativity enhancement through goal setting and feedback. **The journal of Creative Behavior**, 27, 36-45.
- Locke, E. A., et al. (1991). **The essence of leaderships: The four keys leading successfully**. New York: Lexcington Books.
- Shalley, E. C. (1991). Effects of productivity goals, creativity goals and personal discretion on individual creativity. **Journal of Applied Psychology**, 76, 179-185.
- Sternberg, R. J., & Lubart, T. I. (1993). Creative giftedness: A multivariate investment approach. **Gifted Child Quarterly**, 37, 7-15